Verslag Samen aan de Slag²

Een korte weergave van de bijeenkomst op 2 juni 2023

Op vrijdagmiddag 2 juni 2023 vond de tweede editie van Samen aan de Slag plaats in het Aviodrome in Lelystad. Een interactieve bijeenkomst voor maatschappelijke partners, ondernemers en inwoners over de grote opgaven voor Flevoland. 120 deelnemers gingen met elkaar in gesprek over de toekomst van Flevoland. De aanwezigen vertegenwoordigen een breed scala aan overheden, maatschappelijke organisaties, natuurbeheerorganisaties, recreatie- en sportorganisaties en nutsvoorzieningen, ondernemers en ondernemersverenigingen en inwoners uit Flevoland.

In de ochtend vond een bijeenkomst plaats voor bestuurders en volksvertegenwoordigers van de gemeenten, waterschap en provincie. Deze is georganiseerd in samenwerking met VNG Flevoland. Op het programma stond onder meer een lezing van Floris Alkemade over ‘De kunst van het Samenleven’.

Opening

Gebke van Gaal opent het programma als voorzitter van de Bestuurlijke Contactgroep (BCG, bestuurlijke samenwerking van de gemeenten, waterschap en provincie). Zij heet alle aanwezigen van harte welkom en start met de vraag wie er wel eens Monopoly speelt. Monopoly staat voor haar symbool voor het in stand houden van bestaande systemen.

Willen we echter grote veranderingen realiseren op het gebied van armoede of biodiversiteit dan moeten we de huidige systemen radicaal anders gaan inrichten.

Vervolgens vertelde Piet van Dijk (wethouder Gemeente Lelystad) over de Flevolandse opgave ‘we bouwen aan een samenleving’. Hij benadrukt dat het bouwen van woningen alleen niet voldoende is. In de samenwerking met het Rijk is het belangrijk te benoemen dat ook de meest basale voorzieningen zoals energie- of wateraansluitingen en een ziekenhuis maar ook de voldoende voorzieningen in de kleine kernen beschikbaar moeten zijn. Als er bijvoorbeeld geen ziekenhuis in de nabijheid is dan komen de kosten juist voor rekening van de meest kwetsbare inwoners om bij ziekenhuis te komen en de zorg te krijgen die nodig is.

Toelichting Strategische Agenda Flevoland

Philippe Spapens is programmadirecteur Rijk-Regio en houdt zich bezig met de afstemming tussen Rijk en regio. Hij organiseert de afstemming met onder andere de directeuren van gemeenten, waterschap en provincie binnen de regio voor de Strategische Agenda Flevoland. Hij start met de toelichting Strategische Agenda Flevoland (SAF).

De zes gemeenten, het Waterschap Zuiderzeeland, de provincie Flevoland en vier departementen in Den Haag hebben intensief samengewerkt om afspraken te maken over de toekomst van Flevoland. Deze staan uitgewerkt in de Strategische Agenda Flevoland en de bijbehorende Uitvoeringsagenda. Er staat niet alles in maar wel alle belangrijke zaken waar rijk en regio langjarig aan willen samenwerken. De rode draad vormen drie onderling met elkaar samenhangende pijlers; Vitale steden en dorpen, Toekomstbestendige regionale economie en Robuust natuurlijk fundament. Wilt u meer lezen over de SAF, ga naar www.flevoland.nl/samenmakenweflevoland.

Tijdens de tweede editie van de bijeenkomst kijkt Philippe ook terug op de opbrengsten van eerdere bijeenkomsten. In de SAF zijn onderwerpen opgenomen die vorig jaar tijdens Samen de Boer (24 juni 2022) op en Samen aan de Slag (15 december 2022) naar voren zijn gekomen. Hij licht dit toe aan de hand van enkele voorbeelden zoals de jongeren die pleitten voor duurzame woningbouw en hergebruik van grondstoffen. Maar ook de vraag om aandacht voor bodem en water zodat we beter rekening houden met de klimaatverandering.

De SAF en de Uitvoeringsagenda zijn in concept aangeboden aan alle gemeenteraden, Provinciale Staten en de Algemene Vergadering van het Waterschap. Daaruit zijn aandachtspunten benoemd die worden meegenomen in een volgende versie van de SAF. De afspraken in de Uitvoeringsagenda worden steeds geactualiseerd en zullen gaan veranderen door nieuwe inzichten en omgevingsinvloeden. Ook de inzichten en inbreng uit de bijeenkomst van 2 juni en volgende bijeenkomsten hebben daar invloed op.

Themasessies

In de Strategische Agenda Flevoland staan drie pijlers centraal: vitale steden en dorpen, toekomstbestendige regionale economie en robuust natuurlijk fundament. In de Uitvoeringsagenda staan per pijler de gemaakte afspraken. In de bijeenkomst zijn de deelnemers met een selectie van de afspraken aan de slag gegaan. In zes interactieve themasessies.

1. Biobased ketens bouwen

Flevoland timmert flink aan de weg op het gebied van duurzaam bouwen. Wat is er mooier dan dit te doen met grondstoffen die in Flevoland zelf zijn geteeld en verwerkt? Denk aan vlas, hennep en tarwestro. In Flevoland loopt het project ‘Van land naar pand’. In de themasessie een korte masterclass over nut en noodzaak van biobased bouwen en inspirerende nationale ontwikkelingen. Vervolgens presenteerden twee keteninitiatieven zich over de huidige met prefab biobased panelen en de herintroductie van de vlasteelt.

Vervolgens is er gesproken over de mogelijkheden voor het verder ontwikkelen van de keten. Hoe kun je zodanig opschalen dat er voldoende grondstoffen zijn en dat de ketens op elkaar aansluiten? Landbouw en bouwbedrijven zijn nog geen directe partners. Hoe verander je het perspectief op deze nieuwe bouwmaterialen? De deelnemers hadden veel vragen over brandveiligheid en kwaliteit van de bouwmaterialen. De themaleiders hebben de tijd genomen om hierover uitleg te geven. Er bestaat duidelijk enige terughoudendheid in het gebruik van nieuwe innovatieve bouwmaterialen.

2. De uitdagingen van regionale samenwerking; samen werken aan de toekomst

De Flevolandse overheden en het Rijk werken samen in de uitvoering van de Strategische Agenda Flevoland. Naast een goede samenwerking tussen de overheden is de betrokkenheid en inbreng van maatschappelijke organisaties, bedrijven, inwoners en kennisinstellingen heel belangrijk. Hoe gaat dat, wat is daarvoor nodig en hoe kan dat nog beter? De deelnemers willen graag meedoen maar worden soms ook wel overvraagd. Het verzoek is om zo veel mogelijk aan te sluiten bij bestaande overlegstructuren. Heb oog voor relevante betrokkenen die nog niet als groep/netwerk georganiseerd zijn en bedenk hoe je hen kan betrekken.

Om mee te kunnen praten is goede informatie belangrijk. Maar ook moet duidelijk zijn waarover mensen kunnen meepraten evenals een juiste verwachting wat er met de opbrengsten wordt gedaan. Voor inwoners is een burgerberaad goed in te zetten maar sluit ook aan bij bestaande Flevolandse evenementen net zoals Lowlands ook ingezet wordt om informatie over bepaalde onderwerpen te geven.

De deelnemers vinden evaluatie belangrijk en ook de communicatie over hetgeen niet goed gaat. Ga op zoek naar gezamenlijke kernwaarden door elkaar te leren kennen en tijd voor elkaar vrij te maken. Maar geef elkaar ook ruimte om buiten bestaande kaders te denken en daarin een bepaalde mate van vrijheid in handelen te geven.

3. Themasessie Wat ligt er op mijn bord???

We zijn gewend dat we bijvoorbeeld het hele jaar aardbeien kunnen eten en in onbeperkte hoeveelheden. Dat zal gaan veranderen. Het is de bedoeling dat we binnenkort vaker regionale producten eten dat in het seizoen beschikbaar is. Daarnaast is het duurzamer om minder vaak dierlijke producten op het menu te zetten. In de themasessie spraken de deelnemers over de opgaven om meer plantaardige eiwitten lokaal te telen en te verwerken.

Ook hier is het hoofdthema dat ketens niet vanzelfsprekend op elkaar aansluiten. Telers van eiwitten en de voedselverwerkende industrie weten elkaar onvoldoende te vinden. Agrariërs telen meer gewassen als veldbonen en sojabonen maar er is nu nog niet altijd afname van de gewassen. Lelystadse boeren en vereniging Flevofood zijn stappen aan het maken om de ketens te verkorten. Hiervoor is zekerheid van levering door de boeren belangrijk.

Voor het verkorten van de keten en ontbreekt er een fabriek in Flevoland voor eiwitverwerking waardoor grondstoffen van buiten Flevoland of vaker nog uit het buitenland gehaald moet worden. Daarnaast zijn plantaardige consumentenproducten duurder dan de dierlijke varianten. De economische prikkel om meer plantaardige producten te kopen ontbreekt en hierdoor stijgt de afzet niet. Tot slot geven de deelnemers aan dat er behoefte is in de ondersteuning van start ups en het vergroten van het aanbod.

4. Ruimtelijk economische aanpak Almere/Oostflank MRA: Groeiagenda Nieuw Land

In de pijler Toekomstbestendige regionale economie zijn afspraken gemaakt door Rijk en regio om samen te werken om de Flevolandse economie te versterken. Almere heeft met het Rijk afgesproken om een Ruimtelijke Economische Aanpak uit te werken voor het versterken van de stedelijke economie. Een onderdeel van die aanpak is het opstellen van een Groeiagenda. Thema’s zijn het versterken van de kennisinfrastructuur en de woon-werkbalans.

Met name de transities op het gebied van grondstoffen, energie, voedsel en digitalisering bieden veel kansen voor werkgelegenheid. Hiervoor moeten ontwikkelingen plaatsvinden op het gebied van kennis & talent, ondernemerschap, innovatiedistricten en fieldlabs, marketing, netwerken & clusters.

Vanuit de deelnemers werd aangegeven dat de focus van Almere en Lelystad op Amsterdam moet blijven, maar afhankelijk van het cluster dat het meest kansrijk is mag de nadruk nog meer liggen op Flevoland zelf. De Flevolandse economie is ook breder dan de ICT en Tech sector en dat vitale stadsregio's meerdere domeinen kunnen betreffen. Denk bijvoorbeeld aan de verbinding met toerisme. Daarnaast is gesproken over het belang om je als Flevoland te verenigen, om zelfbewust en stevig te staan, ook in gesprekken richting Amsterdam. Zie ook kansen op het gebied van de stedelijke economie. De uitdaging is hoe we dit gaan verbinden met de ander pijlers als natuurlijk fundament en vitale dorpen en steden én met de maatschappelijke partners. Het is een van de kralen van de ketting van de Flevolandse economie.

5. Water en Bodem; ons natuurlijk fundament

In deze themasessie staat het Natuurlijk Fundament centraal, waar we ons laten sturen door water en bodem. In deze sessie wordt vanuit verschillende invalshoeken naar water gekeken. Het waterschap vertelt over de kaartverhalen die inzicht geven in de stijging van de zeewaterspiegel, de mate van verzilting van IJsselmeer en grondwater, kwel en bodemdaling. Daar tegenover staat het verhaal van Vitens over een mogelijk drinkwatertekort in 2030 als we nu niet ingrijpen. In zuidelijk Flevoland stijgt de grondwaterwinning door een toegenomen waterverbruik van 24,5 miljoen kuub nu per jaar naar 28 miljoen kuub per jaar in 2040. Nieuwe grondwatergebieden starten is mogelijk maar vraagt veel ruimte.

De gemeente Dronten pleit voor een gezond en viraal of vitaal ecosysteem waar het landschap de basis is voor het filteren en vasthouden van water. Een voorbeeld in het kader van verzilting bestaat uit het variëren in diepte en breedte van de tochten (sloten) afhankelijk van de plaatselijke problematiek. Het zijn drie visies op oppervlaktewater en drinkwater die we niet los van elkaar kunnen zien.

De deelnemers zijn het erover eens dat dit om een integrale aanpak vraagt waarbij ook bestuurders hun portefeuilles meer op elkaar moeten afstemmen en alle stakeholders aangehaakt moeten worden. Het vraagt wel om moedige en creatieve mensen/ bestuurders die hier de kar gaan trekken.

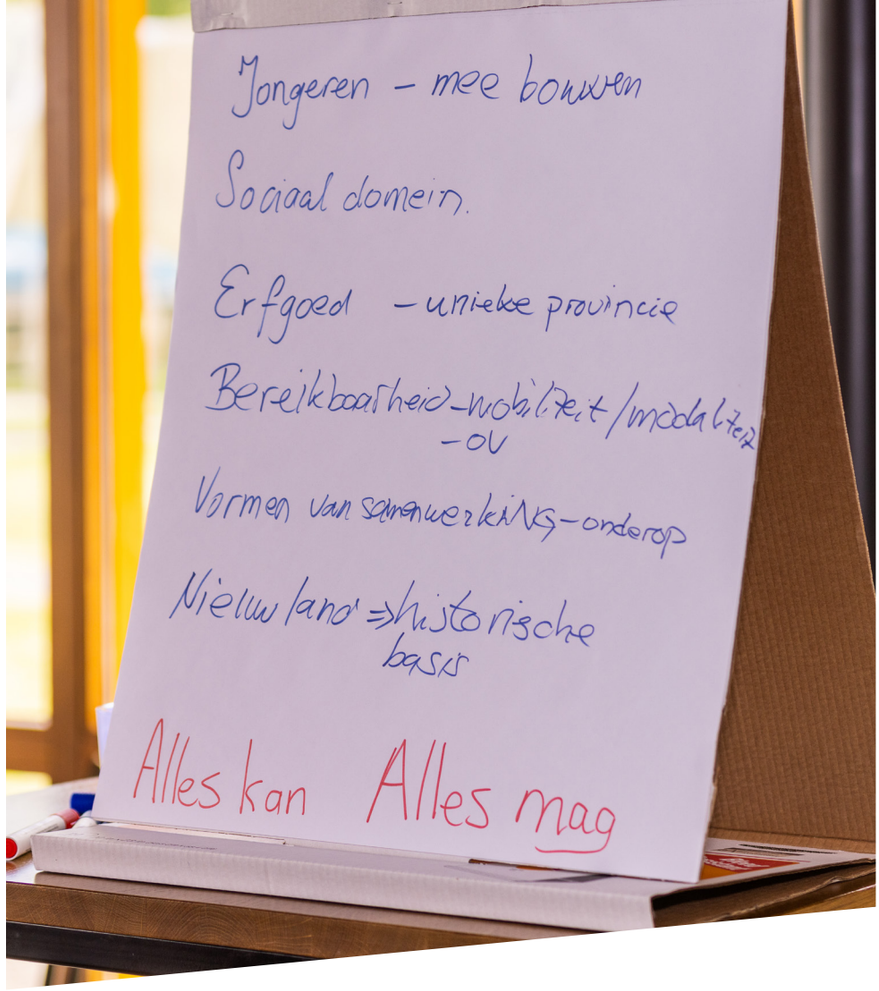

De deelnemers zien kansen voor de landbouw om meer gebiedsgerichte gewassen te gaan telen; kleinschaliger maar wel diverser. Daarnaast moet de vraag naar (drink)water fors beperkt gaan worden en meer (regen)water vasthouden. Hiervoor kan een aanpassing van de bouwverordening een belangrijke sleutel zijn. De deelnemers pleitten voor het vasthouden van het concept 'we bouwen een samenleving'; geen woningbouwopgave zonder de context van drinkwater, energie en mobiliteit.

6. Vrije themasessie

Voor de vrije sessie mochten de deelnemers zelf onderwerpen aandragen. Er is gesproken over een breed aantal onderwerpen zoals het beheer van erfgoed, het belang van een gezamenlijke Flevolandse sociale agenda en over vernieuwende vormen van (openbaar) vervoer.

De deelnemers zien een sociaal maatschappelijke agenda als een belangrijke aanvulling op de Strategische Agenda. Mensen en leefbaarheid zijn immers de kern voor het leven in Flevoland. Daarom moeten de overheden als één overheid gaan opereren bij de ontwikkeling en de uitvoering van een sociaal maatschappelijke agenda.

Vaak lopen voorzieningen achter de bevolkingsgroei aan. De deelnemers zien dat graag omgedraaid met 'Vooruitlopende financieringsvormen' zodat voorzieningen gerealiseerd worden voorafgaand aan de bevolkingsgroei. Dit is belangrijk voor het sociaal domein. Een randvoorwaarde is dat de investeringen voor sociale voorzieningen voor de ontwikkeling van Flevoland worden gekoppeld aan de investeringen van de fysieke voorzieningen en de woningbouw. Rijk en regio zouden dit thema een plek kunnen geven in de onderlinge afstemming.

Flevoland heeft prachtig cultureel erfgoed. Het is zaak om als samenwerkende regio hieraan met elkaar te werken en dit erfgoed van de afgelopen decennia met elkaar te behouden en het erfgoed in een vroeg stadium te betrekken bij de verder ontwikkeling van Flevoland.

Tot slot zien de deelnemers kansen in de onderlinge versterking van 'oude land' en het 'nieuwe land' en welke nieuwe relaties en verbindingen daartussen kunnen worden gelegd. Is het mogelijk om vernieuwende (vervoers-) systemen te ontwikkelen die aansluiten bij woningbouwopgave waarvoor bijvoorbeeld de regio Amsterdam en Flevoland voor staan?

Op alle bovengenoemde onderwerpen zouden de maatschappelijke partijen graag meer zicht welke mogelijkheden zij hebben om een bijdragen te kunnen leveren. Zo is het maatschappelijk initiatief besproken waarbij een windkoepel zich verbreedt tot een kleine groep van energieproducenten. Dergelijke initiatieven van onderaf vragen om betrokkenheid van overheden. De behoefte om op een netwerkachtige samenwerking is op allerlei onderwerpen denkbaar, waarbij de overheid niet als toetser, maar als deelnemer meedoet.

Afsluiting

Na de deelsessies werd er teruggekeken op de dag en vooruitgekeken naar het vervolg.

Burgemeester Roger de Groot van Gemeente Noordoostpolder benadrukt dat het belangrijk is om iedereen mee te nemen in de samenwerking. In Flevoland moeten we nu **samen nadenken over de grote opdrachten** die ons te wachten staan en daarnaast moeten we **naar elkaar luisteren**. In een periode vol grote opgaven is het belangrijk om elkaar op te zoeken en samen aan de slag te gaan. De burgemeester nodigt ook een lid van de Jongerenraad Flevoland op het podium, de jeugd heeft immers de toekomst.

Dijkgraaf Hetty Klavers sluit de bijeenkomst af met iedereen te bedanken voor de aanwezigheid en ieders waardevolle bijdrage. De wens is dat de kring steeds breder wordt, de ochtend begonnen met een groep overheden, de middag met vele meer, iedereen gaat weer zijn weg en na vandaag weten nog weer vele meer van wat we vandaag hebben gedaan.

Deze bijeenkomst vormt daarmee weer een mooie opmaat voor een **volgende bijeenkomst in het voorjaar van 2024.**

Hoofdpunten bijeenkomst

De gemeenschappelijke deler uit de themagesprekken en het hoofdprogramma is samen te vatten in de volgende hoofdpunten:

1. **Werk samen en ‘verenigt u’.** De deelnemers vragen om meer samenwerking vanuit een gezamenlijke visie, met voldoende informatie en duidelijkheid over de kaders waarbinnen mensen mee kunnen denken en doen. Vanuit de samenwerking zijn we krachtiger naar andere regio’s en naar het Rijk.
2. **Sluit ketens op elkaar aan.** De deelnemers zoeken naar hulp en ondersteuning om de ketens bij innovatieve ontwikkelingen beter op elkaar aan te laten sluiten.
3. **Bouwen aan een samenleving.** Het bouwen van een samenleving kan niet zonder de basale voorzieningen die een samenleving nodig heeft zoals (energie)infrastructuur, drinkwater en mobiliteit. Leefbaarheid is een belangrijk criterium.
4. **Sociale aspecten van de samenleving.** Besteed meer aandacht voor de sociale aspecten van de samenleving waardoor meer kansengelijkheid ontstaat zoals de toegang tot scholing, werk maar daarmee ook toegang tot goede gezondheidszorg.